

Waterkwaliteit van de Leie Eerste tekenen van herstel!

Sinds de sanering van waterlopen als de Dender heeft de Leie het bedenkelijke statuut van meest vervuilde waterloop van Vlaanderen gekregen.

Nochtans werden ook in het Leiebekken initiatieven genomen inzake waterzuivering. Uit een recent rapport van het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer (IBW) blijkt nu dat er opnieuw 19 vissoorten voorkomen in de Leie!

KERN LATEM

De investeringen in waterzuivering leiden dus langzaam maar zeker tot resultaten. Wie in onze streek langs de Leie woont, kon reeds vaststellen dat visetende vogels zoals de *fuut* eindelijk terug broeden langs de rivier. Andere

viseters zoals *aalscholvers* zijn er regelmatig te zien en met wat geluk kan je zo nu en dan zelfs een zeldzame pleisterende *visarend* waarnemen. Ook de eerste vissers vonden hun weg naar de Leie terug en we konden onlangs nog vaststellen dat

hun dobbers na het inwerpen al snel onder het wateroppervlak verdwenen. Ook het rapport van het IBW toont aan dat het visbestand gestaag aangroeit. Recente wetenschappelijke vangsten tonen aan dat er op steeds meer plaatsen langs de Leie vis zit, dat er meer vissoorten worden aangetroffen én dat die in grotere aantallen aanwezig zijn.

Ook de eerste vissers vonden hun weg naar de Leie terug.

Meer en beter

Sinds 1996 worden regelmatig visstandsopnames uitgevoerd langsheen de Leie tussen de Franse grens te Wervik en de monding in de Gentse ringvaart. Naast het IBW zijn ook de Provinciale Visserijcommissie van West-Vlaanderen en het Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek van Oost-Vlaanderen hierbij actief. Een twintigtal plaatsen worden bemonsterd met behulp van fuiken en door elektrische afvissing. Dit laatste is een techniek waarbij vissen met behulp van een gepulseerde gelijkstroom worden gelokt en tijdelijk verdoofd.

Na vaststelling van de soort en enkele metingen worden ze opnieuw vrijgelaten. Hierbij blijven de vissen volledig ongeschonden.

Terwijl in 1996 nog 91% van de locaties visloos bleken te zijn was dit midden 2003 nog 'slechts' op 17% van de locaties het geval. De onderzoekers noemen deze verbetering spectaculair, hoewel het nog veel te vroeg is om enthousiast te juichen. Alle staalnames krijgen immers het predikaat 'ontoereikend', 'slecht' of

'matig' toegekend in het rapport. Ook met het aantal soorten gaat het stilaan de goede richting uit. Hoewel de *blankvoorn*, niet meteen een indicator van zuiver water, nog steeds veruit de talrijkste soort is, werden er reeds 19 vissoorten en één hybride (een kruising tussen twee vissoorten) gevangen. Dat zijn acht (negen als we de hybride meerekenen) soorten meer dan in 1996. *Alver*, *riviergrondel*, *zeelt*, *snoek*, *pos*, *baars*, *tiendoornige stekelbaars* en *blauwband-*

grondel zijn de nieuwkomers. Die laatste is een Aziatische exoot die in 1960 per ongeluk in Roemenië werd ingevoerd. Sindsdien verovert hij met succes Europa en sinds de jaren '90 is deze soort ook in Vlaanderen in opmars. Bij een recente visstandopname in de Latemse Meersbeek bleek het er zelfs de meest talrijke soort. Meer kritische soorten zoals *alver*, *pos*, *snoek* en *vetje* zijn nog bijzonder zeldzaam. Het *vetje*, een mini-visje

Snoek (links) en tiendoornige stekelbaars (rechts) zijn nieuwkomers, waargenomen in de Leie.

dat bijzondere aandacht krijgt in de Bern-conventie, komt nog wel vrij algemeen voor in het niet vervuilde brongedeelte van de Meersbeek. Dit visje heeft dan ook nood aan waterlopen met structuur- en plantenrijke oevers.

Goede waterkwaliteit en een kronkelende loop cruciaal

Gezien de Leie tussen de Franse grens en Deinze rechtgetrokken werd – ‘genormaliseerd’ in het jargon – ontbreekt deze rivier zijn mooie oever van weleer. Het is dan goed te verklaren dat de ‘beste’ vangstresultaten werden geboekt ter hoogte van de toeristische Leie. Dat is het niet rechtgetrokken gedeelte van de Leie, tussen Deinze en de Gentse Ringvaart. Meer bepaald de oude Leie-arm (de Leiehoek) in Deinze bleek reeds heel wat vis te bevatten. Jammer genoeg scoren de staalnames verder stroomafwaarts, aan de snelwegbrug in de Keuzemeersen en de monding in de ringvaart, opnieuw lager. Reden hiervoor is wellicht te zoeken bij de vervuiling van het Leiewater door het huishoudelijk afvalwater uit Latem, Afsnee, De Pinte, Drongen en Sint-Denijs-Westrem. Ook de staalnames aan de Franse grens te Wervik en Wevelgem zijn behoorlijk. Het oude argument dat het Leiewater dood was door toedoen van de Fransen gaat in elk geval niet (meer) op en de meetresultaten tonen nog maar eens aan dat we in Vlaanderen zelf onze ver-

antwoordelijkheid moeten opnemen om de rivier nieuw leven in te blazen. Zowel de Vlaamse als gemeentelijke overheid zullen de komende jaren nog heel wat inspanningen moeten leveren om een aanvaardbare waterkwaliteit in de Leie te bekomen. De meetresultaten van de Vlaamse Milieumaatschappij tonen bijvoorbeeld aan dat de zuurstofconcentraties in deze rivier nog aan de lage kant zijn. Vooral in de zomer worden te lage concentraties gemeten. Dit blijft een precair gegeven en het valt te verwachten dat we met de terugkomst van de vis in de Leie ook nog enige jaren zullen geconfronteerd worden met massale vissterftes in periodes van zuurstofgebrek...

... ook voor de zijlopen

De wetenschappers geven aan dat zich hierbij nog een groot probleem stelt met de vervuiling van de zijlopen van de Leie. Zolang dit knelpunt niet wordt opgelost verwachten ze niet dat de visstand zich ten volle kan herstellen. Ook in onze streek is dat een bijzonder heikel punt. Momenteel wordt het meeste afvalwater uit Sint-Martens-Latem, Afsnee, Drongen en een deel van De Pinte rechtstreeks of na gebrekkige zuivering in de Leie geloosd. Verbetering valt er op relatief korte termijn te verwachten als de collector langsheen de N43 wordt aangesloten op het zuiveringsstation van de Ossemeersen. Momenteel braakt die collector nog een pak afvalwater via de ooit visrijke Rosdambeek in de Leie.

De Meersbeek is over een grote afstand biologisch zo goed als dood.

Ook het Latemse zuiveringsrietveld in de Baarle Frankrijkstraat vertoont ernstige gebreken, onder meer door de krakemikkelige aanleg van het gemeentelijke rioleringsstelsel. Hierdoor is de Meersbeek, die dwars door ons natuureservaat stroomt, over een grote afstand biologisch zo goed als dood. De monding van de Meersbeek is de zoveelste vervuilingbron die de Leie op haar weg door Vlaanderen ondergaat, terwijl dit biotoop een prachtige broedkamer zou kunnen zijn voor talrijke vissoorten die de ‘golden river’ in de komende jaren hopelijk nog mag verwelkomen. Hoopgevend is de intentie van de gemeente Sint-Martens-Latem om werk te maken van een betere waterkwaliteit. Ook de Vlaamse overheid wil het derde projectuitvoeringsplan van het natuurinrichtingsproject volledig kaderen binnen een verbetering van de waterkwaliteit. Op overlegvergaderingen tussen de diverse betrokken partners bleken ook Aquafin en de Vlaamse Milieumaatschappij constructief ingesteld. Jammer genoeg heeft dit op heden nog niet geleid tot een concreet actieplan met een duidelijk budget en timing. Laat ons hopen dat de diverse verantwoordelijken in 2004 de handen daadwerkelijk in elkaar slaan. Wat goed is voor de Leie is goed voor de Leiestreek, haar bewoners en haar bezoekers.

Wie meer informatie wenst over het IBW-onderzoek kan die vinden in het rapport ‘Het visbestand op de Leie (2003)’ dat downloadbaar is via www.ibw.vlaanderen.be. Contactpersoon: Gerlinde Van Thuyne, tel. 02/658.04.14, gerlinde.vanthuyne@lin.vlaanderen.be

De kronkelende Leie tussen Gent en Deinze bevat reeds heel wat vis.

De Leie

De Leie ontspringt in het Franse Lisbourg. Na 84 kilometer bereikt ze de Belgische grens, 108 kilometer verder mondt ze uit in de Gentse ringvaart. Van aan de grens tot in Deinze werd de Leie rechtgetrokken en de oevers verstevigd ten behoeve van de scheepvaart en de waterafvoer. De verbindingen met de oude Leie-armen werden afgesneden. Voorbij Deinze tot de monding heeft de Leie haar natuurlijke loop min of meer behouden en op sommige plaatsen is er nog een vrij vegetatierijke oever.

De Leie heeft een lange geschiedenis van verontreiniging. De rivier stond gekend als 'golden river' omdat het roten van het vlas, hoofdzakelijk stroomopwaarts van Deinze, de rivier een goudgele kleur bezorgde. Klinkt aantrekkelijk, maar de milieudruk die dit veroorzaakte moet een gigantisch negatieve impact gehad hebben op het dierenleven in de rivier. Tot in Gent traden vissterftes op wegens zuurstofgebrek. Begin de 20ste eeuw werd het vlasroten in de Leie dan ook verboden.

Veel vis zat er toen al niet meer in de Leie. Hoewel er rond de eeuwwisseling nog meldingen waren van zeeprík en kwabaal was de Leie stroomopwaarts Astene in 1924 in elk geval visloos. Stroomafwaarts Astene werden toen nog *blankvoorn*, *brasem*, *karper*, *baars* en *snoek* waargenomen. Wanneer die vissen er uitstierven is niet juist bekend, maar iedereen die de streek een beetje kent, weet dat alle visleven in de Leie gedurende vele decennia onmogelijk was. Dat deze dieren terug in de rivier rondzwemmen, bewijst de herstelkracht van de natuur.

Tabel: Vissoorten die anno 2003 werden waargenomen in de Leie bij het onderzoek van het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer. In vet de soorten die door het onderzoeksteam werden waargenomen in de Leie binnen de grenzen van onze afdeling.

Paling	Blankvoorn
Brasem	Rietvoorn
Alver	Zeelt
Kolblei	Snoek
Giebel	Driedroornig stekelbaarsje
Karper	Tiendroornig stekelbaarsje
Riviergrondel	Pos
Blauwbandgrondel	Baars
Vetje	Snoekbaars
Bittervoorn	Hybride

Rietvoorn

Halloween

Duizenden jaren geleden vierden onze voorouders Samhain, wat men nu Halloween noemt. Samhain was voor de Kelten het begin van een nieuw jaar. Grote vuren werden aangelegd om de duisternis te verdrijven. De oogst en de dieren werden binnengehaald. Men geloofde toen dat er in deze donkere periode contact was met de geesten van de voorouders. De druiden gingen van deur tot deur om offers te vragen om deze geesten gunstig te stemmen. Al deze gebruiken en andere zijn nu terug overgewaaid vanuit Amerika. Ierse inwijkelingen vierden daar immers verder hun "Halloween". De laatste jaren is dit feest terug van weggeweest in onze contreien... Of hoe de geschiedenis zich herhaalt.

Oude volksverhalen uit de Middeleeuwen en de geschiedenis van het Keltische Samhain komen weer tot leven op de spannende avondtocht in de Latemse meersen. Twee duistere gidsen bezorgen je koude rillingen. Na de ontvangst aan het cultureel centrum wijdt François je gedurende een half uurtje in in de ontstaangeschiedenis van Halloween. Daarna nemen Maarten en François je mee naar de donkerste plekken van de meersen. Om de schrik te verdrinken is er na de tocht pompoensoep en eventueel een sterk drankje. Gelieve geen zaklampen mee te brengen om de sfeer niet te verstoren. Kinderen mogen zich verkleeden. Wie weet zijn er nog meer verrassingen maar die verklappen we nog niet! We verwachten jullie op de Halloweenavond om 18u30 en de tocht begint rond 19u00. Tot dan...

Halloweenavond Latemse meersen

Vrijdag 29 oktober om 18.30u
Cultureel Centrum in de Kwakstraat
te Sint-Martens-Latem

De Latemse

KERN LATEM

Ruimingen sloten een succes

Vorig najaar werden op vraag van Natuurpunt door het gemeentebestuur een vijftal verlande perceelsgrachtjes geruimd, samen goed voor een lengte van ongeveer vierhonderd meter.

Het was de bedoeling om een aantal open waterpartijen te creëren in het natuurreservaat. De gemeente maakte hiervoor dankbaar gebruik van de aanwezigheid van het geschikt materieel en de knowhow van de aannemer die op dat ogenblik de terreinwerken uitvoerde in het kader van fase één van het natuurinrichtingsproject (zie vorige nummers van Snep!). Een groot deel van het slib werd afgevoerd om de waardevolle dottergraslanden niet te verstoren.

Nu er ook in de zomermaanden permanent, zuiver water is, zijn ook libellen talrijk aanwezig. Het meest opvallend was ongetwijfeld de *platbuik*, een pioniersoort van vegetatiearme sloten en plassen. Voor een evaluatie van de plantengroei zullen we nog een jaartje moeten wachten, hoewel nu al blijkt dat de *veenwortel* zijn plaats herovert. In elk geval een mooie realisatie van het gemeentebestuur, waarvoor dank!

Procedure BPA Rosdamvallei wordt hernomen

Het Bijzonder Plan van Aanleg Rosdamvallei, waarover wij in één van de vorige nummers van Snep! berichten, is naar aanleiding van het openbaar onderzoek aangepast. Op 5 juli werd het herwerkte plan door de gemeenteraad goedgekeurd. De komende weken zal er een nieuw openbaar onderzoek worden georganiseerd. Bewoners van de Zevecotestraat konden zich niet verzoenen met de aanleg van een wandel- en fietspad langs de Rosdambeek en de eventuele aanleg van een dijkje tegen overstromingen.

Het tracé van het wandel- en fietspad diende sowieso te worden gewijzigd omwille van de ondergrondse brandstoftanks van het bezinestation aan de Kortrijksesteenweg. Hierdoor was het gedeelte dat werkelijk langs de beek liep zeer beperkt en diende op twee plaatsen een doorsteek naar de Zevecotestraat te worden gemaakt. Gezien de Zevecotestraat enkel dienst zou mogen doen voor lokaal verkeer, werd geopteerd voor een fietsroute langs deze weg in plaats van langs de beek. Om de aanleg van het dijkje, in werkelijkheid slechts een glooiing in het terrein, mogelijk te maken, rekende de gemeente op de vestiging van een opstalrecht. Het onteigeningsplan was dus slechts het ultieme middel indien een eigenaar niet akkoord zou gaan met de aanleg. De stedenbouwkundige mogelijkheid tot de aanleg van de glooiing blijft in het BPA behouden, doch het onteigeningsplan werd geschrapt. Misschien worden de aanpalende eigenaars, naar aanleiding van nieuwe overstromingen, wel vragende partij voor beschermingsmaatregelen. De eigenlijke planoptie blijft overeind, namelijk het vrijwaren van de resterende open ruimte langs de Rosdambeek als natuurlijk overstromingsgebied, en dat kunnen wij alleen maar ondersteunen.

Natuurgazet

Zomerbeheerswerken succesvol uitgevoerd

Tijdens de zomer werden opnieuw heel wat beheerswerken uitgevoerd. Het hoofdaandeel bestond uit maai- en hooiwerkzaamheden. Zoals reeds meermaals beschreven in Snep! kunnen de natte meersengronden omgevormd worden tot bloemenrijke vegetaties met heel wat zeldzame soorten.

Dankzij de recente aankopen en na de werkzaamheden in het kader van het natuurinrichtingsproject, werden dit jaar ongeveer vier hectare nieuwe graslanden in het natuurbeheer betrokken. De vrijwilligersdag was opnieuw een succes, hoewel het hooi door de vele regenbuien niet onder optimale omstandigheden kon drogen. Enkele dagen zonder regen en met veel wind zorgden er toch voor dat we een goede oogst hadden, die deze winter zal gebruikt worden in de reservatsboerderij in Oostende. De laatste hooibaal was net weggevoerd voor een spectaculaire onweersbui losbarstte! Gelukkig bleef het op de werkdag van Natuurpunt wel grotendeels droog. We konden de avond afsluiten met een gezellige barbecue, een kampvuur en enkele spectaculaire nachtvlindersoorten die door onze voorzitter met

behulp van een kwikdamplamp werden gevangen. In samenwerking met het gemeentebestuur werden ook de wandelpaden vrij gemaaid. Het overgrote deel van de hooilanden in ons natuurreservaat wordt beheerd via overeenkomsten met melkveehouders. Zij hebben dit jaar moeten wachten tot het goede weer van eind juli voor ze konden hooien. Niet echt optimaal, maar natuurbeheerders hoor je zelden klagen over de grillen van de natuur. Het nieuwe hooiland aan de vroegere loods werd vroeger gemaaid en het nog niet droge gras werd in grote plastic pakken van 300 à 400 kg ingepakt, om als voordroog gebruikt te worden als wintervoeding bij een melkveehouder. Op die manier werd verhinderd dat de distels die op deze voormalige akker nog talrijk voorkomen in bloei komen. Gezien de grasproductie op deze voormalig sterk bemeste akker nog groot is, zijn melkveehouders sterk vragende partij om hier te oogsten. Het hooiland werd dan ook een tweede maal geogst in augustus en mogelijk passen we nog een nabegrazing toe. Dit intensieve beheer moet er toe leiden dat stikstofminnende planten en andere dominante plantensoorten sneller uitgeput raken waarna de typische en zeldzamere meersenvetatie zich kan vestigen.

Dit najaar kan je opnieuw helpen bij de natuurbeheerswerken! Op **zaterdag 16 oktober** geven we de hooilanden aan de Kwakstraat een tweede maaibeurt. Alle hulp is welkom. Het werk is niet te zwaar en haalbaar voor iedereen. Tijdens de werkzaamheden leer je bovendien heel wat bij over de natuur van de streek, en belangrijker nog misschien: er wordt heel wat lol gemaakt. De najaarswerkdag wordt traditioneel afgesloten met een spaghettiavond voor de liefhebbers.

Waar: Kwakstraat (zijstraat Kerkstraat) aan het cultureel centrum in Sint-Martens-Latem
Wanneer: zaterdag 16 oktober vanaf 13 uur
Wat: tweede hooibeurt bloemenrijke hooilanden
Wat nog: spaghetti (kostendelend) na de beheerswerken
 Laarzen of waterdicht schoeisel zijn nuttig

Nieuwe melding van steenmarter in Latem!

Op 3 augustus werd rond het middaguur een dode steenmarter gevonden op de Kortrijksesteenweg (N43) ter hoogte van de Strohalm. Het is de tweede maal dat een steenmarter werd gevonden in Latem. Enkele jaren voordien werd er al een steenmarter doodgereden ter hoogte van het gemeentelijk wandelbos in Deurle. Dat staft de veronderstelling dat de steenmarter wellicht definitief terug is in de streek.

De steenmarter is een 40 tot 50 cm (met de staart erbij mag je er nog 25 cm bovenop doen) groot roofdier dat behoort tot de marterachtigen. Zijn kleinere familiegenoten de *bunzing*, *hermelijn* en *wezel* worden regelmatig gezien in Sint-Martens-Latem. Hij leeft van fruit, vogels (vooral op slaappleatsen), muizen enz.. Soms bezoekt hij ook het kippenhok, maar in tegenstelling tot de vos, die ook sinds enkele jaren weer in Latem rondzwerft, heeft de steenmarter het meestal gemunt op de eieren. Hij draagt die vaak in zijn geheel weg, om ze op een rustig plaatsje te verorberen. Een zeldzame keer moet ook de kip eraan geloven, dan wordt de kop afgebeten en de rest van het dier weggedragen.

De steenmarter leeft in bos- en natuurgebieden maar zoekt ook de nabijheid van de mens op. Hij maakt dan gebruik van (hooi)zolders, maar is ook in moderne woningen terug te vinden. Meestal wordt dit niet opgemerkt, maar soms veroorzaken ze overlast zoals stank, gestommel op zolder en blijkbaar ook een ijsingwekkend geschreeuw. Komt dit voor en kan je het niet harden, dan kan het volstaan om het dier op te sporen en het op zijn beurt ernstig te verstoren. Blijkbaar hebben steenmarters steeds een veelheid aan schuilplaatsen en als eentje onbruikbaar wordt dan hoeft dat geen probleem te zijn voor de overlevingskans van het dier.

Eén mannetje heeft een territorium dat zich uitstrekt over delen van territoria van verschillende vrouwtjes, ofwel gaat het territorium van het vrouwtje volledig op in dat van haar mannetje, dat zich dan geen andere vrouwtjes kan permitteren. Ik heb zo'n donkerbruin vermoeden tot welk type de Latemse steenmarter behoort. Zeg nu zelf, wat doet dat beest anders op klaarlichte dag langs de N43. Vrouwtjes zoeken?

Het leefgebied van zo'n steenmarter beslaat al gauw enkele honderden hectare. De steenmarter komt over grote delen van Europa voor, ontbreekt in Scandinavië en de Britse eilanden en vreemd genoeg ook in het grootste deel van Nederland. Dat de steenmarter een echte streekgenoot is wordt aangetoond door oude gegevens. Terwijl het reeds jarenlang slecht ging met de steenmarter in Oost-Vlaanderen, blijkt uit gegevens dat er in Bachtaria-Maria-Lerne in 1950 nog talrijke dieren werden gedood. In elk geval ging het daarna steil bergaf met de soort, tot

die nagenoeg uit Vlaanderen verdween en enkel nog in Voeren een gezonde uitvalsbasis bleek te hebben. In de jaren '90 keerde het tij gelukkig voor de steenmarter en vanuit het Leuvense en de Voerstreek kende de soort een gestage opmars. Oost- en West-Vlaanderen worden langzaam maar zeker opnieuw gekoloniseerd. De vondst van 3 augustus bevestigt in feite gewoon wat we al wisten. De steenmarter is terug van weg geweest, om er te blijven. Hopelijk krijgen we binnenkort ook eens een levend exemplaar in volle glorie te zien. Wie weet heeft van een verblijfplaats van een steenmarter of een dood exemplaar vindt, kan dit steeds melden aan tom.embo@lin.vlaanderen.be. De gegevens worden dan doorgespeeld aan het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer, dat in het kader van het 'marternetwerk' alle gegevens verzamelt.

Literatuur: Verkem, S.e.a., 2003. Zoogdieren in Vlaanderen: Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurlandpunt Studie, Mechelen

Dode steenmarter (Foto Ruben Vande Sande)

Nog meer spectaculair zoogdiernieuws uit Latem

Op 4 september ontdekte Etienne Van den Abeele twee reeën in ons natuureservaat de Latemse meersen. Ze stonden daar rustig te grazen op één van onze reservaatpercelen. Het is sinds mensenheugenis geleden dat er nog reeën gezien werden in ons gebied. Wel is het duidelijk dat het ree in opmars is in Vlaanderen. Vanuit Noord-Frankrijk trekken reeën West-Vlaanderen binnen en er bevinden zich daar nu stabiele populaties die ook richting Oost-Vlaanderen trekken. Het kan een kwakkel zijn, maar er wordt gefluisterd dat jagers reeën hebben uitgezet in Oost-Vlaanderen. Een eerder uitzettingsproject van wetenschappers in het bos 't' Ename bleek geen groot succes. In elk geval worden er nu regelmatig dieren gezien in Aalter en ook in het noorden van de wildbeheerseheid tussen Leie en Schipdonk is er een "stabiele" reeënpopulatie. Mogelijk zijn de dieren die in Sint-Martens-Latem werden gezien uit deze populatie afkomstig. Hoewel ons reservaat wellicht te klein is om hun goede overlevingskansen te geven zijn ze wat ons betreft best welkom.

